Children's Rights in the Urban Rights in Light of Convention on the Rights of the Child

Shahram Salami [1],
Mohammad Mazhari [2]

Abstract

Development of urbanization in the world has made the states confront various challenges in realm of certain rights of citizens, especially children, as far as they need more attention than other citizens concerning their special developmental conditions. However, not only the cities are not designed based on the needs of children, they do not offer the least rights to them. Convention on the Rights of the Child is certainly the main legal document for children. Children benefit from different rights that are reflected in the convention on the rights of children; however, this study intends to answer this question that, "What are the rights of children in the urban right area?" The necessity of identifying the children rights in the urban rights is important on that as one of the main pillars of the society, children are mostly subject to most social, economic, health and educational threats and losses. Moreover, as far as identification of the rights of children in cities is emergent at international arena, particularly in Iran, and concerning the efforts of international organizations such as UNISEF on promotion of these rights, the city managers and policymakers are expected to carry out the required action in this area. Based on this, the present study seeks to explain the main rights of children in cities such as non-discrimination, the right of children with disabilities, public hearing, benefiting social security, the right to health, education and playing and pleasure through investigating various economic, social and cultural areas that are effective on the

1. Master of Public Law, University of Tabriz, Department of Public Law, Tabriz, Iran. (Corresponding author) Email: salami.shahram@gmail.com

2. Assistant Professor, Faculty of Law and Social Sciences, University of Tabriz, Department of Public Law, Tabriz, Iran.

Original Article Received: 1 Feb 2020 Accepted: 10 Jun 2020

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

children rights in urban area by collecting data through library method and descriptive-analytical data analysis. It is concluded that although appropriate theoretical actions have been taken by urban institution in Iran, it is obvious that there is a great gap in practice to make children achieve desired status.

Keywords

Child, The Rights of the Child, Urban rights, The right to health, Convention on the Rights of the Child

Please cite this article as: Salami Sh, Mazhari M. Children's Rights in the Urban Rights in Light of Convention on the Rights of the Child. Child Rights J 2020; 2(6): 11-42.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

حقوق کودکان در حوزه حقوق شهری در پرتو کنوانسیون حقوق کودک[۱]

شهرام سلامی[۲]

محمد مظهری[۳]

چکیده

با رشد و توسعه شهرنشینی در جهان، دولت‌ها با چالش‌های مختلفی در حوزه حقوق گروه-های خاص شهروندان از جمله کودکان مواجه می‌باشند، چرا که کودکان به علت شرایط خاص سنی و رشدی خود نیازمند توجه بیشتری نسبت به سایر شهروندان عادی هستند و از حقوق ویژه‌ای برخوردارند. اما شهرها نه تنها برای کودکان طراحی نشده‌اند بلکه آنها را از کمترین حقوق ویژه خود نیز بهره‌مند نمی‌سازند. مسلما مهم‌ترین سند حقوقی کودکان، کنوانسیون حقوق کودک می‌باشد. کودکان از حقوق مختلفی برخوردارند که در کنواسیون حقوق کودک منعکس گردیده‌اند، اما آنچه که مد نظر تحقیق حاضر می‌باشد یافتن پاسخ این پرسش است که: حقوق کودکان در حوزه حقوق شهری چیست؟ ضرورت شناسایی حقوق کودکان در حوزه حقوق شهری از آن جهت واجد اهمیت است که آنها به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان جامعه در معرض بیشترین آسیب‌ها و تهدیدهای اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی و آموزشی قرار دارند و با توجه به نوپایی شناسایی حقوق کودکان در شهرها در سطح جهانی و بخصوص در ایران و تلاش‌های سازمانهای بین المللی نظیر یونسف بر ارتقای بیش از پیش این حقوق، انتظار می‌رود

---

۱. این مقاله فرازی از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده می‌باشد که در سال ۱۳۹۸ به راهنمایی دکتر محمد مظهری با عنوان «بررسی تاثیرات متقابل حقوق و تکالیف شهروندان و مدیران شهری در حوزه حقوق شهری» در دانشگاه تبریز دفاع شده است و اینک با اصلاحات و اضافاتی جدید ارایه می‌گردد.

۲. کارشناس ارشد حقوق عمومی، دانشگاه تبریز، گروه حقوق عمومی، تبریز، ایران. (نویسنده مسؤول)
Email: salami.shahram@gmail.com

۳. استادیار، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، گروه حقوق عمومی، تبریز، ایران.

نوع مقاله: پژوهشی **تاریخ دریافت مقاله:** ۱۳۹۸/۱۱/۱۲ **تاریخ پذیرش مقاله:** ۱۳۹۹/۰۳/۲۱

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

مدیران و سیاستگذاران شهری اقدامات مقتضی را در این حوزه به انجام برسانند. بر همین مبنا تحقیق حاضر با مطالعه حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موثر بر حقوق کودکان در شهرها، با شیوه گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و بررسی داده‌ها به طریق توصیفی-تحلیلی، در صدد تبیین مهم‌ترین حقوق کودکان در شهرها از جمله: حق عدم تبعیض، حقوق کودکان معلول، حق شنیده شدن، برخورداری از امنیت اجتماعی، حق بر سلامت، حق بر تحصیل و حق بر بازی و تفریح می‌باشد. نتیجه اینکه: هر چند اقدمات نظری خوبی از سوی نهادهای شهری ایران در این حوزه صورت گرفته است، با این حال ناگفته پیداست که در عمل تا رسیدن به وضعیت مطلوب کودکان فاصله بسیاری وجود دارد.

واژگان کلیدی

کودک، حقوق کودک، حقوق شهری، حق بر سلامت، کنوانسیون حقوق کودک

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

مقدمه

همگام با توسعه شهرنشینی در جهان و بهره‌مندی از مزایای آن، دولت‌ها با مشکلات و چالش‌های مختلفی در زمینه ایجاد عدالت اجتماعی و ارتقای حقوق شهروندان در راستای تأمین حقوق شهروندی مواجه می‌باشند. این چالش‌ها زمانی اوج می‌گیرند که پای گروه‌های خاص و آسیب پذیر در میان باشد، چرا که این امر ارتباط مستقیمی با میزان حکمرانی مطلوب از طرف دولت‌ها دارد. «به تعبیر یان الیاسون، رییس سوئدی مجمع عمومی سازمان ملل: کیفیت جامعه را با چگونگی رفتار آن با آسیب‌پذیرترین شهروندان، اندازه می‌گیرند»(۱).

حقوق کودک به حقوقی اطلاق می‌گردد که افراد به صرف کودک بودن از آن بهره-مند می‌گردند.کودکان در حوزه حقوق شهری نه تنها دارای حقوقی چون بزرگسالان می‌باشند که به علت شرایط خاص سنی و رشدی، از حقوق ویژه‌ای نیز برخوردارند. توجه به حقوق کودک و تعیین شاخصه‌های اجتماعی و فرهنگی محیط رشد او، نقش بسیار مهمی در پرورش و تعالی شخصیت او دارد و هیچ جامعه‌ای پیشرفت نخواهد کرد مگر اینکه نسل‌های بعدی آنها به درستی پرورش یابند(۲). محیط‌های مختلفی از جمله خانواده، مدرسه، جامعه و فضاهای شهری در روند آموزش و تربیت کودکان ایفای نقش می‌کنند. کودکان با توانمندی‌ها، امکانات خانوادگی و جنسیت متفاوت دارای نیازهای متفاوتی می‌باشند و با توجه به حساسیت و ظرافت بیشتری که نسبت به بزرگ‌سالان دارند، تاثیر بیشتری نیز از اجتماع می‌پذیرند؛ اما شهرها نه تنها برای کودکان طراحی نشده‌اند بلکه آنها را از کمترین حقوق اجتماعی خود نیز بهره‌مند نمی‌سازند و خانواده‌ها مجبورند برای پر کردن اوقات فرزندان خود و فرار از آثار منفی جامعه، آنها را در محیط‌های کوچک و کسل کننده از جمله: خانه، کلاس‌های فوق برنامه، محیط‌های بازی کوچک، سرگرمی با بازی‌های رایانه‌ای و... محدود کنند. چنین کودکانی در آینده به جای خلاقیت، جسارت و کنجکاوی، به افرادی مصرف کننده تبدیل می‌گردند که حرفی برای گفتن ندارند (۳). به عبارت دیگر حق کودکان بر شهر و عدم بهره‌مندی

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

کامل آنها از این حق، یکی از مبتلابه‌ترین موارد بی‌عدالتی شهری نسبت به آنها می‌باشد (۱).

بنابراین بر مبنای مقدمه فوق، تحقیق حاضر در جستجوی یافتن پاسخ این پرسش است که کودکان در حوزه شهری از چه حقوقی برخوردارند؟ و با مطالعه حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موثر بر حقوق کودکان در شهرها و تطبیق آنها با کنوانسیون حقوق کودک و با شیوه گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و بررسی داده‌ها به طریق توصیفی- تحلیلی، در صدد تبیین مهم‌ترین حقوق کودکان در شهرها می‌باشد.

تعریف کودک

در قوانین کشورهای مختلف، تعاریف گوناگونی از کودک ارایه شده است. در ایران طبق تبصره ۱ ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی، کودک، فردی است که به سن بلوغ نرسیده است و مطابق همین ماده، سن بلوغ در دختران نه سال و در پسران پانزده سال تمام قمری می‌باشد. همچنین، ماده یک قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹، افراد زیر ۱۸ سال تمام شمسی که به سن بلوغ نرسیده‌اند را نوجوان می‌داند. در تعریف جهانی از کودک نیز مطابق ماده یک کنوانسیون حقوق کودک، افراد زیر ۱۸ سال تمام به عنوان کودک شناخته می‌شوند، مگر آنکه قوانین داخلی کشورها، سن بلوغ کمتری را برای کودکان تشخیص داده باشند.

مفهوم حقوق شهری

حقوق شهری رشته‌ای است که شهر و شهروند را در ارتباط با هم و از منظر حقوقی مطالعه می‌کند و در پی آن است که شهروندان و مدیران شهری را به حقوق و تکالیف خود آشنا ساخته و با تقویت روحیه مطالبه‌گری شهروندان، جایگاه آنها را در نزد مدیران و برنامه‌ریزان شهری ارتقاء بخشیده و به یکی از مهم‌ترین فاکتورهای موثر در

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

تصمیمات آنها تبدیل نماید. نهایت اینکه حقوق شهری شاخه‌ای از حقوق عمومی است که به حقوق اساسی شهروندان در ابعاد محلی می‌پردازد و روابط آنها را با مدیران و نهادهای حاکمیتی شهری از جمله شهرداری، شورای شهر و سایر ادارات مرتبط، تنظیم می‌نماید(۴). بنابراین «دامنه و گستره حقوق شهری شامل برنامه‌ریزی و مدیریت شهری است و طیف وسیع فعالیت‌های مربوط به شهرسازی، معماری، توسعه شهری، اقتصاد شهری، سیاست شهری و فرهنگ شهری را تحت پوشش قرار می‌دهد» (۵).

قوانین مناسب‌سازی جامعه برای کودکان

امروزه با فراگیر شدن و توسعه حقوق کودکان، کشورها و سازمان‌های بین‌المللی تلاش می‌کنند تا قوانین مناسبی را در جهت ارتقای حقوق کودکان فراهم نمایند؛ از این‌رو زمینه‌های لازم برای ابراز وجود آنها، در قوانین و مقررات مختلف فراهم شده است و بر اهمیت مشارکت آنها در فرآیند تصمیم‌گیری و اجرای طرح‌های شهری تاکید می‌گردد (۶). اهم قوانین داخلی و بین‌المللی مرتبط با حقوق کودکان در حوزه حقوق شهری عبارتند از:

۱ـ اسناد حقوق بشر

شرایط خاص جسمی، روحی و روانی کودکان باعث گردیده است که این گروه از شهروندان شایسته توجه مضاعف و محق در اعمال تبعیض مثبت باشند. از این رو دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی تلاش‌های بسیاری را به طور عام و خاص در جهت احقاق حقوق آنها به انجام می‌رسانند (۱).

۱-۱- اسنادی که به صورت عام می‌توان حقوق کودکان را در پرتو اصولی چون کرامت انسانی، برابری و عدم تبعیض از آنها برداشت نمود عبارتند از:

۱-۱-۱- اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸ میلادی، که برابری کلیه انسانها در بهره‌مندی از حقوق بدون هر گونه تبعیض را در مواد ۱و۲و۷؛ آزادی عبور و مرور را در بند ۱ ماده ۱۳؛ حق آزادی عقیده و بیان را در ماده ۱۹؛ حق برخورداری از امنیت

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

اجتماعی را در ماده ۲۲؛ حق استراحت، فراغت و تفریح را در ماده ۲۴؛ حق برخورداری از سلامتی و سطح زندگی آبرومندانه و نیز بهره‌مندی کودکان از مراقبت‌های ویژه را در ماده ۲۵؛ حق برخورداری از آموزش را در ماده ۲۶ و حق شرکت آزادانه در زندگی فرهنگی و اجتماعی را در ماده ۲۷ مورد توجه قرار داده است.

۲-۱-۱- میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۹۶۶ میلادی، که عدم تبعیض در بهره‌مندی از حقوق مد نظر اعلامیه را در بند ۱و۲ ماده ۲؛ تساوی زنان و مردان در بهره‌مندی از حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود را در ماده ۳؛ حمایت از سلامت خانواده، مادران و کودکان را در ماده ۱۰؛ حق برخورداری از سطح زندگی کافی از جمله خوراک، پوشاک و مسکن را در ماده ۱۱؛ حق بر سلامت کودکان، بهداشت محیط و دسترسی به خدمات پزشکی را در ماده ۱۲؛ حق بر آموزش و پرورش را در ماده ۱۳ و حق شرکت در زندگی فرهنگی را در بند ۱ ماده ۱۵ مورد توجه قرار داده است.

۲-۱- اسنادی که به صورت خاص به حقوق کودکان پرداخته‌اند عبارتند از:

۱-۲-۱- اعلامیه جهانی حقوق کودک مصوب ۱۹۵۹ میلادی: می‌توان گفت این اعلامیه دومین اعلامیه‌ای می‌باشد که پس از اعلامیه حقوق کودک ژنو مصوب ۱۹۲۴، به صورت اختصاصی، حق کودکان را با هدف بهره‌مندی بدون تبعیض آنها از حقوق مد نظر اعلامیه در ماده ۱؛ حق برخورداری از امکانات لازم جهت پرورش بدنی، فکری، اخلاقی و اجتماعی را در ماده ۲؛ حق برخورداری از امنیت اجتماعی، محیط سالم پرورشی، تغذیه، تفریح و خدمات پزشکی را در ماده ۴؛ حق برخورداری از آموزش و امکانات لازم متناسب با وضع خاص کودکان معلول را در ماده ۵؛ حق برخورداری از آموزش رایگان را در ماده ۷ و ممنوعیت کار کودکان را در ماده ۹ مورد توجه قرار داده است.

۲-۲-۱- کنوانسیون حقوق کودک مصوب ۱۹۸۹ میلادی: این کنوانسیون سومین سند حقوقی بین‌المللی بعد از دو اعلامیه صدرالذکر می‌باشد که به طور اختصاصی به حقوق کودکان پرداخته است و می‌توان گفت کامل‌ترین سند در این حوزه می‌باشد و

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

همانطور که از مقدمه آن برداشت می‌گردد، یک کنوانسیون بین المللی است که حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کودکان را بیان می کند. دولت‌هایی که این معاهده را امضا کرده‌اند موظف به اجرای آن هستند و هر نوع شکایتی راجع به آن به کمیته حقوق کودک سازمان ملل متحد تسلیم می‌شود. این کنوانسیون در۲۰ نوامبر ۱۹۸۹ مورد پذیرش مجمع عمومی سازمان ملل متحد قرار گرفته و از ۲ سپتامبر ۱۹۹۰ لازم الاجرا می‌باشد. تاکنون ۱۹۳ کشور (تمام اعضای سازمان ملل متحد به جز ایالات متحده آمریکا و سومالی) این سند را امضا کرده‌اند و در ۱۴۰ کشور اجرا می‌شود و به این ترتیب مقبول‌ترین سند حقوق بشر در تاریخ است. کنوانسیون حقوق کودک شامل ۵۴ ماده و دو پروتکل اختیاری است که چهار اصل پایه ای زیر آن را جهت می-دهد (۷):

- هیچ کودکی نباید از تبعیض رنج ببرد؛
- زمانی که برای کودکان تصمیم‌گیری می‌شود، باید منافع عالیه آنان در راس قرار گیرد؛
- کودکان حق حیات دارند و باید رشد کنند؛
- کودکان حق دارند آزادانه عقاید و نظرات خود را ابراز کنند و این نظرات در تمامی اموری که به آنها مربوط می‌شود باید مورد توجه قرار گیرد.

جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۳ کنوانسیون حقوق کودک را پذیرفت و سند آن، در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.

با توجه به اینکه این سند نقش محوری در تحقیق حاضر دارد لذا در مباحث آتی به دقت مورد مطالعه قرار خواهد گرفت. همچنین برای رعایت اختصار در مطالب آتی، منظور از «کنوانسیون»، کنوانسیون حقوق کودک می‌باشد.

۲ـ قانون اساسی و قوانین عادی

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران که در بر دارنده حقوق اساسی شهروندان خود می‌باشد، تقریبا در هیچ یک از اصول خود وضعیت خاص کودکان را به عنوان طیف خاصی از شهروندان به صورت مستقیم مورد توجه قرار نداده است که این امر یکی از

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

کاستی‌های مهم آن می‌باشد. آنچه که از این قانون در خصوص حقوق کودکان می‌توان برداشت نمود فقط از خلال اصول کلی مندرج در آن است که کودکان به صرف شهروندی مشمول حمایت‌های قانون می‌باشند.

قانون اساسی در اصل دوم خود کرامت انسان را مورد توجه قرار داده است. همچنین در اصل سوم ایجاد محیط مساعد برای رشد فضائل اخلاقی، ارتقای آگاهی-های عمومی، آموزش و پروش و تربیت بدنی رایگان برای همه، مشارکت عموم مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش، عدم تبعیض، ایجاد رفاه و رفع فقر، بهبود وضعیت تغذیه، مسکن و بهداشت مورد تاکید قرار گرفته است. در اصل نوزدهم مجدداً از عدم تبعیض و برابری حقوق کلیه مردم ایران سخن گفته است. در اصل بیستم همه افراد ملت به طور یکسان در حمایت قانون قرار گرفته‌اند و از حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلام برخوردارند. در اصل بیست و یکم حقوق زنان، مادران و کودکان مورد توجه واقع شده است و در اصل بیست و نهم به برخورداری شهروندان از خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی تاکید گردیده است.

آنچه که از اصول صدرالذکر قانون اساسی برداشت می‌شود جملگی بر مبنای کرامت والای انسان استوارند و کودکان به عنوان بخشی از جامعه که آینده سازان آن نیز می-باشند از کلیه حقوق مندرج در آنها بهره‌مند می‌گردند. بنابراین بر همگان، خصوصاً قانونگذار و مجری واجب است که این حقوق را محترم شمارند و با فراهم نمودن بسترهای اجرا، زمینه لازم را برای تحقق عدالت، برابری، توسعه و پیشرفت افراد و جامعه ایجاد نمایند (۸).

قوانین عادی نیز به صورت مستقیم آنچنان که باید حقوق کودکان را در حوزه حقوق شهری مورد توجه قرار نداده‌اند و به صورت پراکنده برخی از قوانین، حقوقی را برای کودکان به رسمیت شناخته و تمهیداتی را در این خصوص اندیشیده‌اند. از جمله: قانون شهرداری‌ها مصوب ۱۳۳۴ در ماده ۵۵ خود بهداشت عمومی و تهیه آب شرب، کمک به موسسات حمایتی کودکان از جمله پرورشگاه‌ها، شیرخوارگاه‌ها، درمانگاه‌ها و

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

موسساتی از این قبیل در حدود اعتبارات مصوب و احداث باغ کودکان را مورد توجه قرار داده است. همچنین از خلال ماده ۹ قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶، تامین فضاهای مختلف شهری برای ارایه خدمات عمومی (از جمله فضاهای اختصاصی کودکان) از زمین‌های دایر و بایر شهری از اختیارات دولت و شهرداری‌ها قلمداد گردیده است.

حقوق کودکان در حوزه حقوق شهری

وضعیت خاص کودکان به عنوان طیفی که نیازمند توجه بیشتری هستند و در نظر گرفتن آنها در طرح‌ها و برنامه‌های شهری از مهم‌ترین موضوعات مورد توجه صاحبنظران حوزه‌های مدیریتی، طراحی و برنامه‌ریزی شهری می‌باشد. مناسب‌سازی شهرها برای کودکان نه تنها موجب رشد و اعتلای آنها در محیطی شایسته می‌گردد، بلکه شهرها را برای زندگی دیگر شهروندان نیز مناسب می‌کند (۹). بنابر این مدیریت شهری می‌تواند با تمرکز بر روی نیازهای خاص کودکان از جمله امنیت، مسکن، کاهش فقر، حمایت از کودک و خدمات مناسب و در نظر گرفتن کودکان به عنوان بخش مهمی از جامعه، طرح‌ها و پروژه‌های شهری را متناسب با شرایط آنها به اجرا گذارد؛ همچنین با توجه به سطح معیشت خانوارهای شهری، کمک‌های هدفمند به کودکان محروم از جمله: خدمات تفریحی، آموزشی و بهداشتی مناسب را در جهت رشد و پیشرفت کودکان مناطق فقیرنشین ارایه نماید و نیز با آموزش خانواده‌های ساکن در مناطق محروم شهری، نقش خود را در کاهش خشونت نسبت به کودکان به انجام برساند (۱۰). در این زمینه، از مهمترین حقوق کودکان که حقوق دیگر آنها را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد عبارتند از:

۱ـ حق ارزشمند بودن و مورد احترام و رفتار منصفانه قرار گرفتن

این حق از آن روی اهمیت دارد که کنوانسیون، کودکان را به صرف کودکی و بدور از هرگونه امتیاز ویژه‌ای نسبت به یکدیگر، بهره‌مند از حقوق خود می‌داند و دولت‌ها را

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

موظف می‌کند که بدون هر گونه جانبداری، آنها را به یک اندازه مورد احترام قرار داده و در راستای احقاق حقوقشان اقدام نمایند. شاخص‌ترین این حقوق عبارتند از:

۱-۱- حق عدم تبعیض: بند ۱ ماده ۲ کنوانسیون حقوق کودک مقرر می‌دارد که تحقق حقوق مقرر در کنوانسیون باید بدون تبعیض صورت گیرد. مطابق این بند دولت-ها مکلفند از اقدامات تبعیض‌آمیز خودداری کرده و قوانین و رویه‌هایی که متضمن هر گونه تبعیضی هستند تغییر دهند. در این بند عناوین متعددی به عنوان اسباب تبعیض‌آمیز برشمرده شده‌اند که عبارتند از: نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقاید سیاسی، ملیت، جایگاه قومی و اجتماعی، مال، عدم توانایی، تولد و سایر احوال شخصیه والدین و یا قیم قانونی. این عناوین حصری نیستند و هر زمینه دیگری که در برخورداری از حقوق مندرج در کنوانسیون موثر باشد باید برطرف گردند. همچنین مطابق ماده ۳۰ کنوانسیون، کودکان متعلق به اقلیت‌های قومی و مذهبی باید از حق برخورداری از فرهنگ و تعلیم و انجام اعمال مذهبی خود و با زبان خویش بهره‌مند باشد.

با تلفیق این دو ماده می‌توان گفت: با برابری جنسیتی، قومی، نژادی، زبانی، مذهبی و سایر مولفه‌های مذکور در ماده ۲، بهره‌مندی از حقوق شهروندی بدون هرگونه تبعیضی شامل تمامی کودکان می‌شود و در نواحی شهری با در دسترس قراردادن خدمات با کیفیت از جمله امکانات بهداشتی، تفریحی، آموزشی، ورزشی و ... برای کودکان به حاشیه رانده‌شده‌ی ساکن نواحی شهری، نابرابری کاهش می‌یابد (۱۱و۱۲).

۲-۱- حقوق کودکان دارای معلولیت: طبق ماده ۱ کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت سازمان ملل متحد، معلولیت شامل کسانی می‌شوند که دارای نواقص طویل-المدت فیزیکی، ذهنی، فکری و یا حسی می‌باشند که در تعامل با موانع گوناگون امکان دارد مشارکت کامل و موثر آنان در شرایط برابر با دیگران در جامعه متوقف گردد. اصول کلی کنوانسیون عبارتند از: احترام به منزلت ذاتی، خودمختاری فردی شامل آزادی انتخاب و استقلال افراد؛ عدم تبعیض؛ مشارکت کامل و موثر و ورود در جامعه؛ احترام به تفاوتها و پذیرش افراد دارای معلولیت به عنوان بخشی از تنوع انسانی و بشریت؛

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

برابری فرصت‌ها؛ دسترسی؛ برابری بین زن و مرد؛ احترام به ظرفیت‌های قابل تحول کودکان دارای معلولیت و احترام به حقوق کودکان دارای معلولیت در جهت حفظ هویتشان.

کودکان معلول اکثراً در خانواده‌های فقیر زندگی می‌کنند و معمولاً از رفتن به مدرسه و بهره‌مندی از دیگر حقوق شهروندی خود از جمله داشتن مسکن و دسترسی به خدمات عمومی مانند حمل و نقل، بهداشت و اطلاعات ناتوان هستند. آنگونه که آمارها نشان می‌دهند ۹۸ درصد کودکان معلول کشورهای در حال توسعه از تحصیل در مدارس باز می‌مانند و ۳۰ درصد کودکان خیابانی را معلولان تشکیل می‌دهند (۱۳). معلولان همچون سایر افراد جامعه، دارای حقوق شهروندی از جمله: حق داشتن زندگی خصوصی و خانوادگی، دسترسی به خدمات بهداشتی، فرصت‌های آموزشی، مسکن، حمل‌ونقل، دسترسی به اطلاعات و برخورداری از حقوق اجتماعی، تسهیلات تفریحی و ورزشی می‌باشند و کیفیت برخورداری آنها از حقوق خود، سطح حکمرانی خوب را در یک سیستم حکومتی به نمایش می‌گذارد (۱).

معلولان باید بتوانند به راحتی از تسهیلات موجود در جامعه بهره‌مند شوند، اما متاسفانه به‌دلیل فقدان آمار دقیق، مقررات مناسب و امکانات مطلوب و کوتاهی دستگاه‌های مسئول و نبود آگاهی‌های عمومی در خصوص معلولان و شرایط آنها، آنگونه که باید نمی‌توانند از حقوق شهروندی خود برخوردار گردند (۱۴). مطابق ماده ۲۳ کنوانسیون حقوق کودک، کشورهای عضو بایستی شرایط شرکت فعال کودکان معلول در جامعه را تسهیل نمایند، متناسب با شرایط مالی والدین و در صورت امکان به صورت رایگان، کمکهای لازم جهت مراقبت‌های ویژه از آنها را به طوری که بتوانند دسترسی موثر به آموزش، تعلیم و تربیت، خدمات مراقبتی بهداشتی، خدمات توانبخشی؛ آمادگی برای اشتغال و ایجاد فرصت به روشی که موجب دستیابی کودک به حداکثر کمال اجتماعی و پیشرفت شخصی از جمله پیشرفت فرهنگی و معنوی گردد را داشته باشند.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

۲ـ حق شنیده شدن و آزادی بیان

شنیده‌شدن در معنای موسع و عام خود به معنای دیده‌شدن، لحاظ‌شدن و به رسمیت شناخته‌شدن می‌باشد. چنانکه ماده ۶ کنوانسیون اعلام می‌دارد: «کشورهای عضو، حق ذاتی هر کودک را برای زندگی به رسمیت خواهند شناخت و بقا و پیشرفت کودک را تا حد امکان تضمین خواهند نمود». بنابر این بر کشورها و دولت‌های محلی واجب است که با محور قراردادن حقوق شهروندی کودکان و کسب نظرات آنها با ایجاد بسترهای لازم در جهت جلب مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی و طراحی فضاها و نهادهای شهری، به تحقق بیش از پیش حقوق کودکان در جامعه شهری، جامه‌ی عمل بپوشانند (۱۵).

مطابق این حق، بند ۱ ماده ۱۲ کنوانسیون مقرر می‌دارد: «کشورهای طرف کنوانسیون تضمین خواهند کرد کودکی که قادر به شکل‌دادن به عقاید خود می‌باشد، بتواند این عقاید را آزادانه درباره تمام موضوعاتی که مربوط به وی می‌شود ابراز کند. به نظرات کودک مطابق سن و بلوغ وی بها داده شود». بنابر این کودکان حق دارند در خصوص محیط زندگی خود به ابراز عقیده بپردازند و نظرات خود را جهت بهبود وضعیت شهرها منطبق با شرایط خاص آنها به گوش مسئولین برسانند.

چنانکه در اجلاس شهرهای دوستدار کودک که در اکتبر سال ۲۰۱۹ برگزار گردید، کودکان در بیانیه‌ای با عنوان «شهرهای ما، زندگی ما، آینده ما» با مشارکت بیش از ۱۲۰ هزار کودک از ۱۶۷ کشور جهان و با نمایندگی ۷۰ کودک و نوجوان، نظرات و خواسته‌های خود را با شهردارها و مقامات محلی خود در میان گذاشتند. مطابق برخی از بندهای این بیانیه، کودکان انتظار داشتند: بدون تبعیض و به صورت عادلانه و بدون نگرانی درباره سلامتی‌شان از فرصت‌های لازم برای بهره‌مندی از حقوق، توسعه و رشد برخوردار شوند؛ فرصتهای اقتصادی و امنیت برای همه کودکان و خانواده‌های آنها فراهم باشد؛ از خدمات تحصیلی و بهداشت رایگان بهره‌مند شوند؛ هیچ کودکی در فقر زندگی نکند و از مسکن و غذای مناسب برخودار باشند؛ در تصمیم‌گیری‌ها مشارکت داده شوند؛ در حوزه حمل و نقل، تسهیلات و امکانات متناسب با شرایط خاص آنها

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

تدارک دیده شود؛ در برنامه‌ریزی‌های شهری، محیط زیست مورد توجه قرار گیرد؛ نسبت به استقرار سیستم‌های بازیافت اقدام شود؛ فضاهای سبز شهری، پارکها و فضاهای بازی و سرگرمی به اندازه کافی وجود داشته باشد و نیز بتوانند زمان بیشتری با خانواده‌ای خود سپری کنند (۱۶). می‌توان گفت: ابراز این حق در پرتو بند ۱ ماده ۱۳ کنوانسیون صورت گرفته است که مقرر می‌دارد: «کودک دارای حق آزادی ابراز عقیده می‌باشد. این حق شامل آزادی جستجو، دریافت و رساندن اطلاعات و عقاید از هر نوع، بدون توجه به مرزها، کتبی یا شفاهی یا چاپ شده، به شکل آثار هنری یا از طریق هر رسانه دیگری به انتخاب کودک می‌باشد». همچنین مطابق ماده ۱۴ کنواسیون، کشورها ضمن احترام به حق آزادی فکر و عقیده کودکان، حقوق و تکالیف اولیای کودک را در جهت هدایت وی و اعمال حقوق وی به طریقی که باعث اعتلای استعدادها و توانایی-های کودک شود محترم خواهند شمرد. بند ۱ ماده ۱۵ این کنوانسیون حق تشکیل انجمن و گروه را مورد توجه قرار داده است و مقرر می‌دارد: «کشورهای طرف کنوانسیون، حقوق کودک را در مورد آزادی تشکیل اجتماعات و مجامع مسالمت‌آمیز به رسمیت می‌شناسند» و مطابق بند ۲ این ماده برای برخورداری از این حقوق هیچ محدودیتی نباید ایجاد کرد مگر به موجب قانون و در جامعه‌ای دموکراتیک برای حفظ منافع امنیت ملی یا امنیت عمومی، نظم عمومی، سلامت عمومی و اخلاقیات و یا حقوق و آزادی‌های دیگران باشد.

آنگونه که از مواد فوق بر می‌آید کنوانسیون با نگاهی جدید تلاش‌های ارزشمندی را در جهت سهیم‌کردن کودکان در فرایندهای اجتماعی به انجام رسانیده و کوشیده است حقوق کودکان را در حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بیش از پیش مورد احترام قرار دهد. اما باید به این نکته توجه کرد که ارتقای مهارت‌های اجتماعی کودکان، درک متقابل، پذیرش مسئولیت‌ها و تصمیم‌گیری، در عمل و با کسب تجربه حاصل می‌گردد و اهمیت آن به حدی است که برخی از اندیشمندان «آن را کلید توسعه مشارکت در جامعه دانسته و معتقدند چنانچه الگوی مشارکت کودکان و نوجوانان دچار تحول شود، الگوی مشارکت جامعه نیز متحول خواهد شد» (۱۷). بنابر این بر دولت‌ها و مسئولین

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

شهری واجب است که برای بهره‌مندی واقعی کودکان از حقوق مصرح در این قانون، نسبت به جلب مشارکت آنها در حوزه‌های مرتبط شهری اقدامات مقتضی را به انجام برسانند.

۳ـ حق برخورداری از خدمات اجتماعی

حق برخورداری از خدمات اجتماعی، طیف وسیعی از حقوق را در بر می‌گیرند که در یک تقسیم بندی کلی و جامع عبارتند از:

۱-۳- حق بر سلامت: حق بر سلامت از حقوق بنیادین انسان می‌باشد و به معنای حقوق افراد در دستیابی به بالاترین استاندارد سلامت جسمی و روانی است و تمام حوزه‌های پزشکی، بهداشت عمومی، غذای مناسب، مسکن، محیط کار سالم، محیط زیست سالم و... را در برمی‌گیرد. دولت‌ها برای تامین شرایط زندگی سالم شهروندان، ملزم به اتخاذ تدابیری در حوزه‌های مختلف از جمله تصویب قوانین و مقررات داخلی و پیوستن به کنوانسیون‌های بین‌المللی می‌باشند (۱۸). سلامت کودکان از فراگیرترین حقوق آنها می‌باشد و طیف گسترده‌ای از حقوق و آزادی‌ها را شامل می‌شود که مراقبت‌های بهداشتی و خدمات درمانی بخش کوچکی از آن می‌باشند و تحقق کامل این حق در گروی بهره‌مندی کودکان از دیگر حقوق خود از جمله: دسترسی به آب سالم و بهداشتی، غذای مغذی و کافی و داشتن مسکن مناسب و محیط زیست سالم می‌باشد (۱۹).

طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی، سلامتی یک حالت آسودگی کامل جسمانی، روانی و اجتماعی بوده و صرفاً به نبود بیماری یا ناتوانی اطلاق نمی گردد. «همچنین بر طبق اساسنامه سازمان بهداشت جهانی، بهره‌مندی از بالاترین استانداردهای قابل دسترسی سلامت یکی از اساسی‌ترین حقوق هر انسان بدون در نظر گرفتن نژاد، مذهب، اعتقادات سیاسی، شرایط اقتصادی یا موقعیت اجتماعی او است» (۲۰). کنوانسیون در ماده ۲۴ خود کشورها را ملزم به اتخاذ روش‌های مناسب برای کاهش مرگ و میر نوزادان و کودکان؛ تضمین فراهم نمودن مشورت‌های پزشکی و مراقبت‌های

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

بهداشتی اولیه؛ مبارزه با بیماری‌ها و سوء تغذیه از طریق فراهم نمودن مواد غذایی مقوی و آب آشامیدنی سالم و در نظر گرفتن خطرات آلودگی محیط زیست؛ تضمین مراقبت‌های قبل و پس از زایمان؛ تضمین اطلاع رسانی به کلیه شهروندان خصوصاً والدین و کودکان در خصوص مزایای تغذیه شیر مادر، بهداشت و بهداشت محیط زیست، پیشگیری از حوادث و دسترسی به آموزش و اطلاعات اولیه بهداشت و تغذیه کودک؛ توسعه مراقبت‌های بهداشتی پیشگیرانه و ارایه راهنمایی‌های لازم و آموزش تنظیم خانواده به والدین و اقدام در جهت زدودن روش‌های معالجاتی سنتی و خرافی در مورد بهداشت کودکان می‌نماید.

سلامت، مفهومی چند محوری و متشکل از عوامل بسیاری است، که دستگاه‌های مختلفی در ایجاد و تداوم آن نقش دارند. مدیریت شهری در ابعاد مختلفی مسئولیت حفظ و ارتقای سلامت اجتماعی، روانی و جسمی شهروندان را بر عهده دارد، که ایفای آن مستلزم مشارکت همه جانبه شهروندان در کلیه بخش‌های زندگی شهری می‌باشد؛ به عبارت دیگر ایجاد یک شهر سالم با کمترین آلودگی و استرس، در گروی مشارکت پایدار و جلب همکاری‌های مستقیم و غیرمستقیم شهروندان در حفظ سلامت جسمی، روانی و اجتماعی جامعه می‌باشد (۲۱). مدیریت شهری با توجه به تکالیف تصریح شده در قوانین مختلف، در حوزه‌های مختلف وظایفی را بر عهده دارد که با حوزه سلامت در ارتباط کامل می‌باشند، از جمله: در حوزه محیط زیست موظف به مبارزه با انواع آلودگی‌های زیست محیطی شهری از جمله آلودگی هوا، آب، خاک، آلودگی صوتی، مدیریت پسماند، مدیریت بهداشت محیط، کنترل و مبارزه با جانوران مضر شهری، نگهداری و توسعه سرویس‌های بهداشتی، ایجاد، توسعه و نگهداری از فضای سبز شهری و آموزش زیست محیطی شهروندان می‌باشد. همچنین در حوزه امنیت اجتماعی وظیفه دارد در جهت ارتقای امنیت روانی، جانی، بهداشتی، اقتصادی شهروندان تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

مدیران شهری موظفند با جلب مشارکت‌های مردمی به صورت مستقیم یا از طریق بخش خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد، نسبت به آموزش عمومی سلامت در جهت

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

بهبود شیوه زندگی و کاهش رفتارهای تهدیدکننده سلامت شهروندان، توانمندسازی آنها برای تامین سلامت خود و جامعه و تامین دسترسی عادلانه به خدمات بهداشتی، در راستای ارتقای سلامت شهری و بهداشت عمومی در چهارچوب قوانین، اقدامات لازم را به انجام برسانند (۲۲). ماده واحده «شهر دوستدار کودک» شورای اسلامی شهر تهران در بند «د»، در راستای احقاق حق سلامت کودکان، شهرداری تهران را موظف به انجام اقداماتی می‌نماید که برخی از آنها عبارتند از:

- همکاری برای ارائه آموزش به مادران در دوران بارداری و پس از زایمان تا پایان هشت‌سالگی کودک در زمینه مراقبت از خود و از کودک.
- ارائه خدمات ویژه به خانواده‌ها و کودکان در معرض آسیب‌های اجتماعی و بهداشتی.
- همکاری برای آموزش شیوه‌های پیشگیری از حوادث خانگی به والدین.
- همکاری با آموزش و پرورش برای فراهم آوردن زمینه مناسب جهت آموزش‌های بهداشتی پیش‌دبستانی.

۲-۳- حق برخورداری از استانداردی در زندگی که موجب رشد و پیشرفت کودکان شود: فقر از بزرگترین و مهم‌ترین معضلات و مسائل جوامع شهری عصر حاضر است (۲۳). فقر کودک به معنای فقر انسان‌های زیر ۱۸ سال است. طبق گزارش-های صندوق حمایت از کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف): «فقر یکی از بزرگترین موانع توسعه توانایی‌های کودک است». کودکان به واسطه فقر از حقوق اساسی خود محروم می‌شوند. فقر ضمن لطمه‌ی جسمی و روحی کودکان، موجب تحدید فرصت‌ها و توانایی‌هایشان در ساختن آینده خود و جامعه‌شان می‌گردد. بر اساس تعریف یونیسف از فقر کودکان: «کودکان، فقر را به صورت زندگی در محیطی که در آن به توسعه ذهن، فیزیک، عواطف و معنویات‌شان لطمه وارد می‌شود، تجربه می‌کنند». یونیسف در تعریف دیگری، از حقوق کودکان در تعریف فقر استفاده می‌کند. طبق این تعریف «کودکانی که در فقر زندگی می‌کنند، بچه‌هایی هستند که از منابع مادی، معنوی و عاطفی لازم

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

برای زنده ماندن، توسعه یافتن و پیشرفت کردن محرومند، از حقوق خودشان آگاه نیستند، از ظرفیت‌هایشان به طور کامل استفاده نمی‌کنند و مثل بقیه اعضای جامعه در اجتماع مشارکت نمی‌کنند» (۲۴).

تعاریف یونیسف از فقر کاملاً با اتکا به بند ۱ ماده ۲۷ کنوانسیون می‌باشد که مقرر می‌دارد: «کشورهای طرف کنوانسیون حق تمام کودکان را نسبت به برخورداری از استاندارد مناسب زندگی برای توسعه جسمی، ذهنی، روحی، اخلاقی و اجتماعی به رسمیت می‌شناسند». با دقت در ماده فوق و تعاریفی که یونیسف از فقر کودکان ارایه می‌دهد می‌توان مولفه‌هایی را برای برخورداری از استاندارد مناسب زندگی برشمرد که عبارتند از: تغذیه کافی؛ جلوگیری از شیوع بیماری‌های اجتناب‌پذیر و مرگ‌های زودهنگام؛ داشتن سرپناه مناسب؛ برخورداری از تحصیلات اولیه؛ توانایی حضور در اجتماع و مشارکت در زندگی اجتماعی و آزادی بیان (۲۴). همچنین مطابق بند ۲ و ۳ ماده مذکور دولت‌ها بایستی ضمن پذیرش حقوق و مسئولیت‌های اولیای کودک در خصوص تضمین شرایط زندگی مناسب و پیشرفت وی متناسب با توانایی‌ها و امکانات والدین یا سرپرستان، مطابق با شرایط ملی و در چهارچوب امکانات خود، اقدامات ضروری برای یاری آنها جهت اِعمال این حق را به عمل آورند و در صورت لزوم کمک-های مالی و برنامه‌های حمایتی را خصوصاً در مورد تغذیه، پوشاک و مسکن، فراهم نمایند.

دولتها در سطح ملی و مدیران شهری در سطح محلی می‌توانند با مبنا و معیار قراردادن مفاد ماده مذکور و با هدف پایان‌دادن به تمامی اشکال فقر و گرسنگی و دستیابی به امنیت غذایی بهتر، ایجاد زندگی سالم و ارتقای رفاه برای همگان بخصوص کودکان، فراهم‌سازی آموزش فراگیر و با کیفیت مساوی و ترویج فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر برای همگان با برنامه‌ریزی‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت نسبت به تحقق بیش از پیش این حق کودکان اقدام نمایند (۱۱).

۳-۳- حق آموزش و تحصیل: مساله آموزش و تحصیل کودکان از مهم‌ترین موضوعات جوامع بشری می‌باشد و این امر از چنان اهمیتی برخوردار است که

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

موضوعات دیگر از جمله: اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد (۲۵). آموزش و تحصیل می‌تواند عاملی برای رهایی افراد از فقر باشد و آنها را در مشارکت کامل و اداره بهتر جوامع خود یاری نماید. آموزش، نقش بسیار اساسی در توانمندسازی زنان و کودکان و حفاظت از آنها در برابر هر گونه سوء استفاده‌های احتمالی، ارتقای حقوق شهروندی، برقراری دموکراسی و حفظ محیط زیست ایفا می-نماید. همچنین فرهیختگی، روشنفکری و آزاد اندیشی از دیگر مزایای آموزش در جوامع بشری می‌باشد (۲۶). مطابق بند ۱ ماده ۲۸ کنوانسیون: کشورهای عضو ضمن به رسمیت شناختن حق کودک نسبت به آموزش و پرورش، اقدامات لازم را برای دستیابی به فرصتهای برابر آموزشی معمول خواهند داشت که عبارتند از:

- اجباری و رایگان نمودن تحصیل ابتدایی برای همگان؛
- تشویق توسعه اشکال مختلف آموزش متوسطه منجمله آموزش حرفه‌ای و کلی، در دسترس قراردادن این گونه آموزش‌ها برای تمام کودکان و اتخاذ اقدامات لازم از قبیل ارائه آموزش و پرورش رایگان و دادن کمکهای مالی در صورت لزوم؛
- در دسترس قراردادن آموزش عالی برای همگان بر اساس توانایی‌ها و از هر طریق مناسب؛
- در دسترس قراردادن اطلاعات و راهنمایی‌های آموزشی و حرفه‌ای برای تمام کودکان؛
- اتخاذ اقداماتی جهت تشویق حضور مرتب کودکان در مدارس و کاهش غیبت‌ها.

بنابراین دولت‌های محلی بایستی با اتخاذ تمهیداتی از جمله جانمایی درست مدارس دولتی متناسب با جمعیت هر منطقه، ارتقای کیفیت آموزش، تعبیه ایستگاه-های حمل و نقل عمومی در مسیرها و فواصل مناسب جهت دسترسی راحت دانش آموزان به محیط‌های آموزشی و به طور کلی ارتقای کیفیت ناوگان حمل و نقل عمومی و مناسب‌سازی آن با شرایط خاص کودکان و نوجوانان از لحاظ ایمنی و امنیت، مدیریت ترافیک، طراحی مسیرهای پیاده‌رو و دوچرخه‌رو و دیگر موارد مد نظر ماده فوق، ضمن پوشش حداکثری نیاز دانش‌آموزان به محیط‌های آموزشی، آرامش و اطمینان خاطر

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

کودکان و خانواده‌های آنها را فراهم آورند. ماده واحده «شهر دوستدار کودک» شورای اسلامی شهر تهران، با مد نظر قراردادن این امر در بند «ب» خود، شهرداری تهران را موظف نموده است اقدامات مقتضی را در حوزه‌های مذکور به عمل بیاورد.

۴ـ حق برخورداری از امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی به عنوان یکی از اساسی‌ترین نیاز جوامع و از بنیادی‌ترین مولفه-های حیات آدمی می‌باشد که ارتباط تنگاتنگی با تمام حوزه‌های زندگی بشری دارد و نظم و استمرار هر جامعه‌ای در گروی آن است. برقرای امنیت اجتماعی از اصلی‌ترین وظایف دولت‌ها می‌باشد که از طرف مردم به آنها تفویض گردیده است (۲۷و۲۸). امنیت در معنای حقوقی به معنی فقدان خطر نسبت به جان، مال، عرض و حقوق آحاد مردم در جامعه می‌باشد. امنیت اجتماعی، به معنای امنیت در سطح مملکت که ناشی از امنیت قضایی و قانون اساسی کشور است، تعبیر می‌شود (۲۹). «امنیت مفهومی است که در حوزه‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و فراملی نقش اثرگذار و تعیین‌کننده در شکل گیری مناسبات و پیشبرد اهداف جوامع برای رسیدن به توسعه و رفاه دارد. احساس امنیت در جامعه سبب می‌شود که فرد، هم از تضمین بهبود شرایط زندگی خود مطمئن باشد و هم برای تداوم و ثبات این شرایط تلاش نماید. امنیت در زمره‌ی نیازهای اولیه انسان بوده؛ چنانکه «مازلو» در تئوری انگیزش خود، پس از نیازهای فیزیولوژیک مانند گرسنگی، تشنگی و... بلافاصله نیاز به ایمنی و امنیت را ذکر کرده است» (۲۸).

امنیت اجتماعی کودکان ممکن است از جنبه‌های مختلفی مورد تهدید واقع شود از جمله: ناکافی بودن قوانین حمایتی از شهروندان در زمینه دسترسی به خدمات و تسهیلات شهری؛ فقدان نظارت و کنترل بر نرخ کالاها و خدمات شهری؛ مشکل ترافیک و ناکارایی شبکه حمل‌ونقل شهری؛ عدم توزیع عادلانه تسهیلات و خدمات شهری در مناطق مختلف شهر؛ ناکافی بودن فضاهای سبز شهری، مراکز تفریحی، ورزشی و گذران اوقات فراغت به ازای جمعیت؛ فقر شهری؛ گسترش اسکان غیر رسمی و حاشیه نشینی؛ کمبود و گرانی مسکن؛ بیکاری؛ رواج مشاغل غیر رسمی و کاذب؛ وجود بافت‌های

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

فرسوده و بناهای غیر مقاوم در مناطق پرتراکم جمعیتی؛ عدم آگاهی عمومی و ناکافی بودن آموزش همگانی در مقابله با بحران‌های محیطی مثل(زلزله و سیل)؛ مدیریت بحران ناکارآمد؛ وجود فرهنگ قانون‌گریزی؛ تخریب امول عمومی؛ بحران هویت؛ خشونت؛ مزاحمت‌های خیابانی؛ تکدی‌گری؛ رابطه‌گرایی(پارتی بازی)؛ تخریب محیط زیست؛ کودک‌آزاری؛ همسرآزاری؛ خودکشی؛ سرقت؛ فرار از منزل؛ کودکان خیابانی؛ روسپیگری؛ اعتیاد؛ طلاق؛ قاچاق؛ وجود مدیریت‌ها و مراکز متعدد تصمیم‌گیری در زمینه مسائل شهری؛ فقدان مدیریت جامع شهری؛ عدم ارتباط و هماهنگی لازم میان خط‌مشی‌های راهبردی؛ کمبود پرسنل و تجهیزات مدیریت انتظامی متناسب با جمعیت شهری؛ توزیع جغرافیایی نامناسب مراکز خدمات انتظامی در سطح شهر؛ عدم مشارکت جدی و سازمان‌یافته مردم در مدیریت و حفظ امنیت شهری (۳۰و۳۱).

امروزه شرایط کودکان در محیط‌های شهری مد نظر قرار نمی‌گیرد، به گونه‌ای که ترس و وحشت کودکان از فضاهای شهری خصوصاً خیابان‌ها کاملاً ملموس است و والدین نیز ترجیح می‌دهند یا کودکان خود را در خانه محبوس کنند و یا در بیرون از خانه آنها را همراهی نمایند، که در هر صورت پیامدهای منفی در پی داشته و کودک را از تعاملات زندگی اجتماعی و برخورد با واقعیت‌ها و کسب تجربیات باز می‌دارد. محلات نه جای بازی کودکان، بلکه مسیری پر رفت‌وآمد می‌باشند که امنیت کودکان در آن تهدید می‌شود؛ بنابراین کودکان به محیطی نیاز دارند که امنیت آنها را تامین نماید. امنیت شامل بسیاری از عناصر محیطی از جمله رفت‌وآمد، وسایل نقلیه، افراد نامناسب، بهداشت محیط و... می‌گردد (۳۲).

ماده ۱۹ کنوانسیون حقوق کودک، کشورها را ملزم می‌داند که کلیه اقدامات قانونی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی در جهت حمایت از کودک در برابر تمام اشکال خشونت از جمله: خشونت‌های‌جسمی و روحی، آسیب‌رسانی یا سوء استفاده، بی‌توجهی یا رفتار سهل‌انگارانه، بدرفتاری یا استثمار منجمله سوء استفاده‌های جنسی را به عمل آورند و با ایجاد برنامه‌های اجتماعی در جهت فراهم آوردن حمایت‌های لازمه از کودک و کسانی که مسئول مراقبت از وی می‌باشند و نیز حمایت در برابر سایر اشکال

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

محدودیت‌ها و نیز برای پیشگیری، شناسایی، گزارش‌دهی، ارجاع، تحقیق، درمان و پی‌گیری موارد بدرفتاری‌هایی که قبلاً ذکر شد و نیز بر حسب مورد پشتیبانی از پیگرد قضائی، اقدام نمایند.

کودکان هنگامی می‌توانند احساس امنیت کنند که بتوانند آزادانه در محیط‌های شهری جابجا شوند، با دیگر شهروندان ارتباط بگیرند و فعالیت‌های اجتماعی خود را بدون ترس از تهدید، خشونت یا آزار جسمی و روحی و بدور از هرگونه تبعیض و نابرابری‌های جنسیتی به انجام برسانند (۳۳). فضاهای امن شهری از دو بُعد قابل بررسی می‌باشند: الف) بعد ایمنی: این مولفه عوامل محیطی را مد نظر قرار می‌دهد و در صورت فراهم ننمودن شرایط مطلوب، وقوع حوادث ناخوشایند اجتناب ناپذیر می-نماید و جان و مال افراد را در معرض خطر قرار می‌دهد. ب) بعد امنیت: این مولفه جان و مال افراد را از حیث وقوع جرم مد نظر قرار می‌دهد و در صورتی که نتوان اقدامات پیشگیرانه را به کار گرفت، جان و مال افراد به واسطه وقوع جرایم احتمالی مورد تهدید واقع می‌شود. بنابراین در صورتی که هر دو مولفه مذکور در فضاهای شهری برقرار باشند، می‌توان آن فضاها را امن دانست (۳۴).

عدم انطباق فضاهای شهری با شرایط کودکان، سبب تغییر در الگوهای رفتاری و فعالیتی آنها می‌گردد و موجب بروز عوارض جسمی، روحی و روانی متعددی در آنها می‌شود. از این‌رو ساماندهی مجدد شهر و مناسب‌سازی آن متناسب با نیازهای کودکان، باعث بهبود وضعیت آنها خواهد گردید. بنابراین با اصلاح محیط و کاهش آسیب‌های محیطی، افزایش تحرک و تامین آسایش حرکتی، تدارک تجهیزات مورد نیاز کودکان برای بهره‌مندی بدون احساس خطر آنها از فضاهای عمومی از جمله معابر و محیط‌های شهری با حفظ استقلال فردی آنها، می‌توان شهر را برای کودکان مناسب‌سازی کرد (۳۵). ماده واحده «شهر دوستدار کودک» شورای شهر تهران، در بند «الف» خود، فضاهای عمومی را مورد توجه قرار داده و شهرداری را ملزم به مناسب‌سازی فضاهای شهری متناسب با وضعیت خاص کودکان نموده است. همچنین در بند «و»، بر

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

همکاری با سازمان‌های مردم‌نهاد جهت فرهنگ‌سازی و ایجاد انگیزه در جامعه برای توجه به حقوق کودک در نظام شهرنشینی تاکید کرده است.

۵ـ حق برخورداری از بازی و تفریح

تفریح و سرگرمی از مهم‌ترین موضوعات زندگی کودکان محسوب می‌گردد. آنها با قرارگرفتن در محیط‌های تفریحی و ورزشی، مهارت‌های لازم را برای زندگی آینده‌شان کسب می‌کنند؛ چنانکه جرم‌شناسان طبق نظریه ساختار اجتماعی بر این باورند که کودکانی که به علت فقر، از هیچ‌گونه تفریح و سرگرمی مناسبی برخوردار نیستند، بیشتر به سمت رفتارهای مجرمانه سوق پیدا می‌کنند؛ همچنین تربیت بدنی از مهم-ترین مولفه‌های تعلیم و تربیت و جزء لاینفک آن می‌باشد که از عوامل شکوفایی و تکوین استعدادهای کودکان به شمار می‌رود. ورزش، باعث کاهش هیجانات و رهایی از تنش‌های روحی و روانی کودکان گردیده و با فراهم آوردن زمینه‌های ابراز و اظهار ارزشهای وجودی، به اجتماعی شدن آنها کمک می‌کند (۲). چنانچه مطابق ماده ۳۱ کنوانسیون، کشورهای عضو، حق کودک را برای تفریح و آرامش و بازی و فعالیت‌های خلاق مناسب سن خود و شرکت آزادانه در حیات فرهنگی و هنری به رسمیت می-شناسند و توسعه می‌دهند.

بازی از عوامل اصلی رشد و یادگیری کودکان می‌باشد، و تجربه استقلال فردی، مهارت‌های اجتماعی و لذت ماجراجویی و هیجان را در آنها ارتقاء می‌دهد. شاخص‌های طراحی و احداث فضای بازی مناسب برای کودک عبارتند از: عدم تراکم و فشردگی جمعیت در اطراف فضای بازی؛ وجود پیاده‌روهای منتهی به فضای بازی؛ ایجاد تمهیداتی برای مراقبت والدین از کودکان؛ وجود حمل‌ونقل عمومی در مجاورت فضا؛ عدم وجود فضاهای پنهان از دید یا مکان‌های متروک در مجاورت فضا؛ انطباق کاربری-های اطراف با ویژگی‌ها و نیازهای کودک؛ عدم وجود پروژه‌های عمرانی نیمه‌کاره در مجاورت فضا؛ وجود تابلوها و علایم هشداردهنده؛ وضعیت کلی نور و روشن بودن فضای اصلی در شب. شورای اسلامی شهر تهران با مد نظر قراردادن حق بازی و تفریح کودکان، در بند «الف» خود استانداردسازی مبلمان شهری و نصب تجهیزات ویژه

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

کودکان جهت ورزش، تفریح و بازی آنها را مورد توجه قرار داده و در بند «ج» توسعه خانه‌های اسباب بازی با الویت مناطق محروم، برگزاری جشن‌ها و مناسبت‌های ملی و جهانی کودک و خانواده، اختصاص بخشی از فعالیت فرهنگسراها به برنامه‌های کودکان و در بند «هـ»، تامین فضای بازی مناسب کودکان در مجتمع‌های مسکونی را از تکالیف شهرداری دانسته است.

شهر دوستدار کودک

از طرح‌هایی که حقوق کودکان را در حوزه‌ی حقوق شهری به رسمیت می‌شناسند، طرح شهرهای دوستدار کودک است که از سوی یونیسف مورد حمایت می‌باشد. «از اهداف این پروژه‌ها تنظیم چهارچوب‌های اصولی و قانونی مبتنی بر حقوق کودکان، تنظیم برنامه‌ی بودجه برای کودکان و نمایش روند اجرایی و ضمانت حقوق کودکان می‌باشد» (۶).

شهر دوستدار کودک، شهری است که حقوق کودکان در برنامه‌های اجتماعی، فرهنگی و معماری شهری مورد توجه قرار می‌گیرد و نقش موثری را برای کودکان در تصمیمات شهری قائل می‌شود و جامعه نیز موظف است کودکان را در تصمیم‌گیری-های مهم شهری دخالت دهد. شهر دوستدار کودک شهری است که احساس امنیت و آرامش را برای کودکان به ارمغان می‌آورد (۳۶). یونیسف، شهر دوستدار کودک را اینگونه تعریف می‌کند: «یک شهر دوستدار کودک، یک سیستم محلی از مدیریت خوب است که به تامین حقوق کودکان، متعهد است. یک شهر دوستدار کودک فعالانه به تحقق حقوق تمامی شهروندان نوجوان متعهد می‌گردد، از آن جمله: بر تصمیمات مرتبط با شهرشان تاثیر بگذارند، فرصت ارایه نظراتشان درباره «شهر مطلوب»، مشارکت در خانواده و جامعه و زندگی اجتماعی، دریافت خدمات اولیه مانند مراقبت‌های بهداشتی و آموزشی، دسترسی به آب آشامیدنی سالم و دسترسی به فاضلاب مناسب، ایمن ماندن از بهره‌کشی، خشونت و سوء استفاده، امکان رفت و آمد امن در خیابان‌ها،

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

امکان دیدن دوستان و بازی، داشتن فضای سبز، زندگی در محیطی بدون هیچ گونه آلودگی و امکان مشارکت در رویدادهای فرهنگی و اجتماعی» (۱۰).

شهر دوستدار کودک، شهری است که ارتباطات اجتماعی کودکان با دیگر شهروندان را مد نظر قرار می‌دهد و در تلاش است تا با ایجاد بسترهای مناسب، امکان تعامل سالم کودکان با دیگران را تسهیل نماید. شهر دوستدار کودک با بهبود فضاهای تفریحی و مدیریت ترافیک تلاش دارد تا شهر را به مکانی امن برای کودکان تبدیل نماید و با اولویت‌دادن به نیازهای اجتماعی و فرهنگی کودکان، آنها را در کانون تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌های مدیریت شهری قرار دهد (۳۷). از دیگر ویژگی‌های شهر دوستدار کودک می‌توان به: آسایش، ایمنی و امنیت؛ پیوند با طبیعت؛ پیوند با تاریخ، فرهنگ و هویت جمعی؛ جذابیت و تازگی؛ دسترسی مناسب به امکانات شهری از جمله بیمارستان‌ها، مدارس، سیستم حمل‌ونقل، بوستان‌ها، فضاهای عمومی و...؛ وجود موسسات و فضاهای مربوط به کودکان؛ توجه به کودکان معلول؛ مشارکت‌پذیری و مدیریت ترافیک اشاره کرد (۳۶و۳۸).

با الحاق ایران به برنامه «شهر دوست‌دار کودک» یونیسف، شورای شهر تهران در سال ۱۳۸۸ با تصویب ماده واحده‌ای در خصوص «شهر دوستدار کودک»، شهرداری تهران را موظف کرد در جهت تحقق پروژه مذکور، با هماهنگی و همکاری سایر مراجع ذی‌ربط اقدامات لازم در حوزه‌های مختلف از جمله: فضاهای مناسب شهری برای استفاده کودکان؛ در زمینه حمل‌ونقل و ترافیک؛ در زمینه فرهنگی و اجتماعی؛ در مراکز بهداشتی شهری؛ در زمینه شهرسازی و معماری و در زمینه مشارکت‌های اجتماعی را به عمل آورد. همچنین طبق مصوبه ۸۹/۰۹/۱۸ شورای عالی استانها و «دستورالعمل ایجاد شهرهای دوستدار کودک» سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، کلیه شهرداری‌های کشور موظفند اقدامات لازم را در خصوص شهرهای دوستدار کودک انجام دهند.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

نتیجه‌گیری

توسعه و گسترش روزافزون شهرها، کودکان را بیش از پیش از حقوق خود محروم ساخته است و این امر از آن روی می‌باشد که کودکان به عنوان بخش قابل توجهی از جمعیت، نقش چندانی در روند طراحی شهرها و تصمیم‌گیری مدیران و برنامه‌ریزان شهری ایفا نمی‌نمایند و دنیای کودکانه آنها توسط افرادی طراحی و اداره می‌گردد که کمترین اطلاعاتی از نیازهای مادی و معنوی آنها ندارند. در چنین شهرهایی، کودکان به اجبار در شرایطی به زیست می‌پردازند که هیچ تناسبی با وضعیت جسمی، جنسیتی، سنی، روحی و روانی آنها ندارند، و این امر نه تنها سلامت اجتماعی، جسمی و روانی آنها را در معرض تهدید قرار می‌دهد، بلکه آینده جوامع را با معضلات مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... مواجه می‌نماید. جوامعی می‌توانند امیدوار به آینده‌ای بهتر برای شهروندان خود باشند که به اکنون کودکانشان توجه بیشتری مبذول دارند و بر همین مبنا، کودکانشان را بیش از پیش در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های خود ببینند و بشنوند. در ایران هر چند پژوهش‌های نظری خوبی در این حوزه انجام پذیرفته است، در عمل، تجربه آنچنان موفق و مطلوبی شکل نپذیرفته است که می‌توان دلایل آن را در نبود قواعد اصولی و شاخصه‌های علمی مناسب در برنامه‌ریزی‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و ارزیابی آنها جستجو کرد. در این پژوهش با مطالعه پنج حق شاخص و جامع کودکان در حوزه حقوق شهری و تعریف سایر حقوق ذیل این پنج حق از جمله: حق عدم تبعیض، حقوق کودکان معلول، حق ابراز عقیده و آزادی بیان، حق بر سلامت، حق برخورداری از سطح زندگی مناسب، حق آموزش، حق برخورداری از امنیت اجتماعی، حق برخورداری از خدمات اجتماعی و حق برخورداری از تفریح و سرگرمی، تلاش گردید تا شِمای کلی حقوق کودکان در این حوزه ترسیم گردد و با تطبیق آنها با مواد کنوانسیون حقوق کودک، پشتوانه حقوقی و جهانی محکمی برای آنها آورده شود.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

References

1. Gorji Azandariani AA, Shirzad Nazarloo Z. The Status of the Rights of Persons with Disabilities in the Field of Urban Rights. Strategic Studies of Public Policy (Strategic Studies of Globalization Journal) 2018; 8(26): 137-163.

2. Niazpour A, rezaee Hoomedin S. Investigating the Child Right on Recreation and Leisure. Journal of Psychology and Educational Sciences 2017; 3(1): 75-88.

3. Karkhaneh V, Ahmadi H. General Indices of a Child-friendly City. National Conference on Civil Engineering and Architecture with Focus on Sustainable Development: 2015 August 6; Fuman, iran.

4. Mazhari M. Urban Rights. 1th ed. Tabriz: Yanar Publications; 2015. P. 15.

5. Navabakhsh M. Investigating the Concept of City and Citizenship from Sociological Approach. Quarterly Professional Journal of Sociology 2006; 2(1): 11-29..

6. Ezzatian Sh. Barriers to child participation in the formation of urban space. Manzar Quarterly 2017; 39: 38-49.

7. Bahrampoor A, Malekafzali AA. The Role of Children's Safety and Security on their Presence in Urban Spaces (Case study: The Fatimi Neighborhood in the 6th District of Tehran). Iranian-Islamic City Studies Quarterly 2018; 9(33): 39-49.

8. Habibzadeh MJ, Rahiminezhad E. Human Dignity in the Constitution of the Islamic Republic of iran. Quarterly Modares Human Sciences 2008; 11(4): 51-82.

9. Rastegar A, Bonfantini B. Child-friendly urban design guideline. Urban Management 2016; 44: 65-90.

10. Kalantari A, Nasr Esfahani A, Aram H. Justice in City (3)-Children and Urban Services. Tehran Urban Research & Planning Center 2013; Available at:
http://www.noandishaan.com/uploads/do.php?id=3193.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

11. Javaheriyan Z, Vahdati AF, Rahmati A, Zamani L. Sustainable development goals. 1th Tehran: Hak Publications; 2016. P.36&40.

12. Child Friendly Cities and Communities Handbook. Unicef: 2018 April. P. 47. Available at: https://www.unicef.org/eap/media/1591/file/Child%20Friendly%20Cities%20and%20Communities%20Handbook.pdf. Accessed September 14, 2020.

13. Handbook for Parliamentarians on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Geneva: United Nations Publishing; 2007. P.1. Available at: https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/handbook-for-parliamentarians-on-the-convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html. Accessed September 12, 2020.

14. Meghdadi MM. Protection of People with Disabilities from Jurisprudence Approach and Consideration of Comprehensive Law of Protecting People with Disabilities. Quarterly Journal Religion and law 2017; 4(13): 205-241.

15. Habibi M, Ezzatian Sh, Mohaghegh nasab E. Some lessons from Children participation in the design process of child-friendly urban spaces (Case study: the city of Sade Lenjan). Motaleate shahri Quarterly 2019; 8(29): 111-120.

16. Our cities. Our lives. Our future. Child Friendly Cities Child & Youth Manifesto. Unicef: 2019 October. P. 1-6. Available at: https://www.unicef.org/iran/media/2061/file/Child%20Friendly%20Cities%20Child%20&%20Youth%20Manifesto.pdf. Accessed September 14, 2020.

17. Shiani M. Children's Social Participation. Social Welfare Quarterly 2003; 2(7): 15-30.

18. Abbasi M, Rezaee R, Dehghani G. Concept and situation of the right to health in Iran legal system. Medical Law Journal. 2014; 8(30): 183-199.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

19. Health and Human Rights Resource Guide, How is children's health a human rights issue?. 2014. para.1. Available at: https://www.hhrguide.org/2014/03/16/how-is-childrens-health-a-human rightsissue/. Last visited September 13, 2020.

20. Rahimi G. World Health Organization. Paramedical Sciences and Military Health 2010; 5(1): 53-56.

21. Mirsardoo T. Social Capital and Urban Health (Case of Study: Garmsar City). Journal of Iranian Social Development Studies(JISDS) 2014; 6(3): 87-95.

22. Introduction of the General Directorate of Health. Duties. Available at: http://farhangi.tehran.ir/Default.aspx?tabid=974#333380-. Last visited September 11, 2020.

23. Shiani M. Poverty, Deprivation, and Citizenship in iran. Social Welfare Quarterly 2005; 5(18): 41-64.

24. Abbasian E, Nasrindoost M. Child Poverty: Definitions and Experiences. Social Welfare Quarterly 2010; 9(35): 11-50.

25. Asadinejad SM, Rostamichelkasari E, Moradi F. The Right of a Child's Education and Training in Iran's law and Human Rights Documents. Family Law and Jurisprudence Journal 2015; 20(62): 173-194.

26. UN Economic and Social Council. UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), General Comment No.13: The Right to Education (Art.13 of the Covenant). 1999. P. 1. Available at: https://www.refworld.org/docid/4538838c22.html. Accessed September 13, 2020.

27. Mohammadi A, Zare M. Investigating Social Security in Margin Areas. Human Sciences Research Journal 2017; 3(15): 139-161.

28. Rafiee F, Sabaghgol M, Ebrahimi R. The Role of Non-Governmental Organizations in Promoting Human Security. International Conference on Human Security in West Asia(ICHSWA): 2008 November 26th 27th; Birjand, Iran.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

29. Jafari-Langroudi M. Mabsoot Dictionary Terms of Law. Vol 1. 5th ed. Tehran: Ganjedanesh Publications; 2002. P. 641.

30. Rahnemaie MT, Pourmousavi SM. Investigating Security instabilities in Tehran Metropolitan Based on Urban Sustainable Development Indexes. Geographical Research Quarterly 2006; 38(57): 177-193.

31. Mohseni RA. The Sociological Analyzes of Social Security and its Role in Preventing of Crime and Social Deviance. Order and Security Guards 2010; 2(4): 1-23.

32. Sadeghsabery MJ, Ghadarjani R, Hajianzeydi M. Designing Children's Social Action Space in the Open Space of Residential Complexes with a Creative and Social Interaction Approach. Shebakmag 2016; 2(6): 13-27.

33. Kamran H, Parizadi T, Sahrai AH, Hosseini Amini H. Safety and Security in Urban Spaces with Passive Defense Approach Case Study: Region 5 of Tehran Metropolitan. Urban Management Studies 2011; 3(5): 33-57.

34. Kalantari Khalilabad H, Ardalani R, Seraji S, Pourahmad A. Planning of Secure Urban Spaces based on Sexual Differentiation through CPTED Approach (Case Study: Farhangian Area, Bonab City). Iranian-Islamic City Studies Quarterly 2013; 12: 15-26.

35. Rafiee AR, Farzadbehtash MR. Investigating the Status of Adaptation of Urban Spaces for Children. Tehran Urban Research & Planning Center 2013; 9-36. Available at: https://bayanbox.ir/view/2719212646003645507.

36. Karbalaei Hosseini Qiyasvand A, Hosseini J. Lovely city investigated the characteristics of children looked (Case study: the two municipal district of Qazvin). Motaleate shahri Quarterly 2014; 3(9): 59-68.

37. Moradpoor M. The Evaluation of Planning and Golbahar New City Designing with Emphasize on City Criteria of Child Devotee. Master of Science. Iran: Hakim Sabzevari University; 2016. 152p.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]

38. Shieh E. Responsive Urban Environment for Children. 2th ed. Tehran: NashreShahr Publications; 2007. P. 18.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-20]